

Kan man lita på ren språkkänsla vid översättningsarbete?

I DN 18 mars 2000 kunde man läsa: "Den gruvolycka som tog 80 arbetares liv i Ukraina förra helgen orsakades av ett överhettat kullager på en skärbrännare, meddelade utredare på fredagen".

Många läsare nöjer sig med denna upplysning och tycker sig ha fått fullständig och korrekt information om händelsen. Andra, som är lite insatta i teknik, inser att det inte finns några kullager på skärbrännare, att det handlar om ett missförstånd eller översättningsmiss, och undrar vad som egentligen hänt.

I detta exempel spelade det kanske inte så stor roll att informationen var felaktig. Olyckan var redan skedd och arbetarna kunde inte räddas. Men om motsvarande felaktiga information funnits i en broschyr om säkerhet i gruvan hade den troligen ställt till med förvirring. Och vad värre är; den riktiga informationen - den som kunde ha förhindrat att olyckan uppstod - hade aldrig kommit med.

Detta upprepas dagligen. Dåliga översättningar och dåliga bruksanvisningar kostar stora belopp i näringsliv, vård och förvaltning. De är orsak till misstag, missförstånd, missgrepp och resulterar i allt från ovilja att använda utrustning eller felaktigt handhavande till - i värsta fall - skada på liv.

Vårt svar på rubrikens fråga är alltså: Nej, man måste också kunna det aktuella teknikområdet.

Och det är där vi kommer in. Vi översätter teknisk text. Elektroteknisk. Drivsystem och automation. Från engelska, tyska och franska. Till svenska. Punkt, slut.

Skälet till denna begränsning är att vi kan elektriska drivsystem och automation. Vi vet vad grejerna heter på svenska och andra språk och vi arbetar aktivt med tekniken. Vi genomskådar diffusa franska beskrivningar och långa tyska utläggningar lika väl som slangbemängda amerikanska handböcker.

Falska vänner, självklara översättningar och slang

Engelskan innehåller ett antal "falska vänner" dvs ord som man tycker sig veta innebörden av, men som i själva verket betyder något annat. I en intervju med Steve Wozniak (Apples chefstekniker när det begav sig) kunde man läsa:

- Har du andra kreativa projekt på gång?
- Alla sorters. --- Jag arbetar på en numeriskt kontrollerad kvarn som kommer att kosta under 5000 dollar, så att små fabriker har råd med den. För närvarande kostar motsvarande kvarnar 30 000 till 100 000 dollar. Jag har en som fungerar hemma hos mig nu.

De falska vännerna är i det här fallet orden *controlled* och *mill*. Vad var det Steve egentligen jobbade med? Se svar i filen grodsvar.doc

Självklara översättningar dyker upp lite varstans. I det stora företaget i mätbranschen började samtalen till supportavdelningen bli många. En utrustning med tumhjulsomkopplare blev svåransvänd i England och USA. Översättaren, som var van att hantera millimeter och tum, hade självklart översatt *tumhjulsomkopplare* med *inch wheel switch*, vilket inte alls var självklart för dem som ursprungligen skapade ordet *thumb-wheel switch*.

Slanguttryck kan ibland vara förrädiska. Den amerikanske journalist som satte rubriken "Nut screws washers and bolts" blev klassisk och uppskattad för ett bra skämt. För oss med mindre direkt kontakt med språket känns rubriken en aning förvirrande. Varför står *nutter* i singularis och *skruvar* och *brickor* i pluralis? Om du inte känner till historien så får du lite tips; *Nut* kan också betyda knäppskalle och *bolt* är också att rymma från en anstalt. Read all about it in [grodsvar.doc](#)

Tyska börjar bli ett väldigt svårt språk. Och inte speciellt gångbart utanför Tyskland. Trenden är därför att tyska företag översätter sina bruksanvisningar till engelska, som man förutsätter att alla icke-tyskar förstår. Och då blir det som det blir. Så här till exempel:

Küsterpressen hade stannat. Küsterpressen är en stor "varmmangel" med hetolja i valsarna och utan den kunde pappersmaskinen inte köras. Den enda ledtråden till vad som var fel var att en signallampa med texten "Back Pressure Fuse" lyste. Någon hade skrivit till en svensk översättning med spritpenna; "Baktryckssäkring". Nu var det bara det att någon baktryckssäkring inte fanns i utrustningen. Så småningom hittade vi de tyska originalritningarna och originaltexten: "Rückmeldung Sicherheitsdruck erreicht". Det handlade alltså om att man måste upp till ett visst säkerhetsstryck innan pressen kunde köras, och trycket var nu för lågt, vilket signallampan egentligen skulle ha meddelat.

Hur kunde det bli så fel? Man kan bara spekulera. Rückmeldung betyder *återsignal* eller *kvitto*. Översättaren tyckte tydligen att det räckte med första delen av ordet, *Rück*, vilket betyder *åter* eller *tillbaka* dvs *back* på engelska. Sedan var det bara att köra vidare med ordlistan i näven. *Sicherheit* betyder ju *säkerhet*, varför inte leta efter något med säkerhet, *Sicherung* till exempel. Och eftersom *Sicherung* (elsäkring) heter *fuse* på engelska så var valet givet. Nu återstod bara *Druck* i Sicherheitsdruck och det var ju enkelt. Det kanske inte ens behövdes en ordlista för att komma fram till det helt korrekta *pressure*. Total stopptid cirka tio timmar till en kostnad på ett par hundra tusen kronor (en ganska liten maskin).

Direktöversättning från tyska till svenska är i så fall ett bättre alternativ. Språken har så stora likheter att det inte blir så våldsamma missförstånd. Men ändå undrar man vad sjutton en signal på en pappersmaskin med texten "Filteringsförlopp" egentligen betyder. Maskinleverantören var tysk och texten översatt från tyska. Operatörerna hade märkt att lampan brukade lysa strax innan maskinen stoppade för att viran (ändlös silduk där pappersmassan matas ut) hade hamnat snett och riskerade att förstöras genom att ta i maskinstativet, men de förstod inte vad *Filteringsförlopp* hade med saken att göra. Den här gången fanns inte originaldokumenten tillgängliga. Men genom att följa signalen från lampan till källan upptäckte vi att den tändes av en gränslägesbrytare som kände av virakanten när den kom för lågt ut på sidan av maskinen. Eftersom lampan vanligen har texten "*Vira på kant!*" eller "*Siebverlauf!*" på tyska bytte vi till den korrekta texten. Samtidigt tänkte vi till lite. *Sieb* dvs *vira* betyder egentligen *sil*, men *sil* låter lite för otekniskt. *Filter* låter bättre. Att förlöpa sig betyder att gå för långt. Det är det som leDET *Verlauf* betyder i det här fallet. Men *Verlauf* betyder också *förlopp*. Tja, sen var saken klar. Klart att det skulle stå *Filteringsförlopp* på skylten!

Översättningsprogram då? Det måste ju vara lösningen!

Tja. Försök själv med Babelfish. Tyvärr finns inte svenska med på listan över tillgängliga språk. Men det kommer nog. Vad kan vi då vänta oss? För att prova kör vi en engelsk text till tyska:

The word "boondoggle" describes items made of leather or wicker by youthful scouts. Sadly, the word now means "an impractical or useless project, wasteful of time and money".

Blir:

Das Wort "boondoggle" beschreibt die Einzelteile, die vom Leder oder von der Flechtweide von den youthful Pfadfindern gebildet werden. Traurig bedeutet das Wort jetzt "ein unpraktisches oder unbrauchbares Projekt, das von der Zeit und vom Geld "kostspielig ist.

Och det ser ju riktigt bra ut! Och sedan till franska:

Le mot "boondoggle" décrit les éléments qui sont formés par le cuir ou par le Flechtweide par youthful les orienteurs.

Le mot signifie tristement maintenant "un projet peu pratique ou inutile qui" est coûteux "du temps et de l'argent.

Inte så illa. Men det blev ju problem med det där flätade. Och lite för många artiklar, men i övrigt fullt begripligt. Genom att gå tillbaka till originalspråket får man en bra bild av hur det gick:

The word "boondoggle" describes the elements which are formed by leather or Flechtweide by youthful the orientators. The word sadly means now "not very practical or useless project which" is expensive "time and money.

Nåja. Kanske inte så värst bra ändå...

En renodlad teknisk text är genast mycket tuffare för Babelfish. Här kommer en som beskriver hur man kan öka upplösningen på en A/D-omvandlare genom att koppla en operationsförstärkare med sexton gångers förstärkning före den:

The use of an operational amplifier as a front end for an A/D converter does wonders for the resolution. Sixteen times amplification means another four bits of resolution. You do loose range, of course. But in a speed controller where the error signal is in the thousandths region, it really doesn't matter.

På tyska blir det:

Der Gebrauch eines funktionsfähigen Verstärkers als vorderes Ende für einen ANALOG-CDigitalkonverter Wunder für die Zeit-Verstärkung Mittel der Zerlegung sechzehn andere vier Bits der Zerlegung. Sie lösen Strecke, selbstverständlich. Aber in einem Geschwindigkeit Controller, in dem das Fehlersignal in den Tausendstel Region ist,

macht sie wirklich nicht aus.

Inte alls bra. Operational blir Funktionsfähig dvs fungerande. Systemet känner inte til fackbegreppet operationsförstärkare. A/D converter har blivit ett misch-masch med CD inblandat och resolution har blivit Zerlegung i stället för Auflösung. Loose (förlora) har blivit lösen (lösa) och så vidare. Åter till engelska visar hur illa det kan bli:

The use of a functional amplifier as front end for ANALOG DIGITALKONVERTER miracles for the time reinforcement means of the dismantling sixteen other four bits of the dismantling. They loosen distance, naturally. But in rate a CONTROLLER, in which the error signal is in the thousandths region, does not constitute it.

Inte ens värt att kommentera. Helt obegripligt. Rent nonsens.

Om man försöker att gå via franska blir det förstås ännu värre:

L'utilisation d'un amplificateur capable de fonctionner comme fin avant pour un CDigitalkonverter aANALOG miracle pour le renforcement de temps moyen de la division seize quatre autres bits de la division. Ils résolvent évidemment la distance. Mais dans la vitesse un contrôleur, dans lequel le signal d'erreur dans les millièmes de région est, ne la constitue pas vraiment.

Det ser bra ut. Men det är rena gojan. Men visst är franska ett elegant språk. Inte konstigt att det används inom diplomatin. Där gäller det ju ibland att kunna uttrycka sig belevat och elegant utan att egentligen ha sagt något vettigt. Åter till engelska avslöjar tokigheterna:

The use of an amplifier able to function like front end for a DIGITALKONVERTER aANALOG miracle for the reinforcement of average time of the division sixteen four other bits of division. They solve obviously the distance. But in speed a controller, in whom the signal of error in thousandth of area is, really does not constitute it.

Så vi känner oss inte hotade av översättningsprogrammen. Långt ifrån.